

BISERIC'A si SCÓL'A.

Fóia bisericésca, scolastica, literara si economica.

Iese odata in septemana: DUMINEC'A.

<p>PRETIULU ABONAMENTULUI. Pentru Austro-Ungari'a: Pe unu anu 5 fl.—cr., pe 1/2 anu 2 fl. 50 cr. Pentru Romani'a si strainetate: Pe unu anu 14 fr., pe jumetate anu 7 franci.</p>	<p>PRETIULU INSERTIUNILORU: Pentru publicatiunile de trei ori ce contienu cam 150 cuvinte 3 fl.; pana la 200 cuvinte 4 fl.; si mai sus 5 fl v. a.</p>	<p>Correspondentiele sè se adreseze Redactiune „BISERIC'A si SCÓL'A.“ Èr banii de prenumeratiune a TIPOGRAFIA DIECESANA in ARAD.</p>
--	---	---

Nru. 2065/B.

Cerculariu,

catra tóte p. t. oficie protopresviterale si parochiale, apartinétorie la jurisdicțiunea consistoriului din Aradu.

Constatand venerabilulu nostru sinodu eparchialu din anulu curentu, ca in unele comune de ale nóstre au contribuit unii credintiosi in anulu trecutulu cu insemnate sume la asigurarea bisericeii si scólei si la ameliorarea dotatiunei preotiescii si invetiatorescii; èr in alte comune tot spre acestu scopu organele nóstre din parochia in urm'a dispușetiunilor emanate de aici au luat u inițiativ'a pentru o mai buna administrare a averii bisericescii prin investirea acelei'a la ocașuni bine venite in realit'ati, din alu caror venitu dupa timpu se-se póta ameliorá dotatiunea preotilor si invetiatorilor; èr poporulu se fia scutiutu de unele sarcini, pre cari le supórta astadi — venerabilu acel'a prin conclusulu, luat u sub dto 10/22 Aprile a. c. Nru 50 a avisat pre subscrisulu consistoriu „a continuá in staruini'a s'a de a provocá si nutri emulatiunea in faptele si lucràrile bune, folositorie si morale in poporulu, preotimea si invetiatorimea nóstre.“

Aducend acestu conclusu la cunoscinti'a p. t. oficielor protopresviterale si parochiale si in genere a organelor nóstre bisericescii din parochii si protopresviterate amintim de nou si la acestu locu, ca biserice'a nóstre numai astfelu va poté luá unu aventu mai insemnatu in mersulu ei pentru ridicarea si inaintarea poporului credinciosu precum si pentru asigurarea institutiunilor nóstre bisericescii si pentru ameliorarea dotatiunei preotiescii si invetiatorescii, daca pre de o parte prin slujb'a dumnedieésca, prin predici acomodate trebuintielor poporului, prin o tienuta cât mai démna a preotimeii si invetiatorimeii nóstre va staru totu mai multu la ridicarea sentiului de pietate alu credintiosiloru, — si daca pre de alta parte p. t. oficie protopresviterale si parochiale voru staru, cá organele nóstre din parochia si in specialu comitetele pa-

rochiale se desvólte o activitate cât mai energica si mai intensiva intru punerea in aplicare a drepturilor si detorintiilor avisate da statutulu organicu la competentia lor.

Deci spre a poté veni acestu consistoriu in ajutorulu comitetelor parochiale intru desvóltarea acelei activit'ati energice amintim aici, ca agendele avisate prin §-lu 23 din statutulu organicu le podem impartí in 3 categorii, si anume:

a) afaceri curente, cum sunt: ingerinti'a ce o acórda statutulu organicu comitetulu in alegerea fecielor bisericescii, si altele;

b) afaceri de trainicia, cum sunt ingrijirea de a-se sporí averea bisericeii prin o buna administrare si chivernisire; si prin elocarea si investirea acelei'a astfelu, cá se crésca cu sigurantia, si se nu fie espusa la daune, si cá dupa timpu se póta contribuí la amliorarea dotatiunei preotiescii si invetiatorescii, si

c) Nisuinti'a de a colucrá la ridicarea religiosit'atii si moralit'atii poporului prin promovarea sentiului de pietate intre credintiosi, prin ingrijirea de o mai buna crescere a tenerimeii prin scól'a nóstre confesiunala si prin „desradecinaarea datinilor stangace din poporu.“

Amintindu aici aceste trei categorii de lucrare, avisate de statutulu organicu la competentia comitetelor parochiale, — poftim si provocám prin acést'a pre p. t. oficie protopresviterale si parochiale, a staru si ingrijí cá comitetele nóstre parochiale se indeplinesca cât mai conscientios indetoririle, pre cari li-le impune statutulu organicu in tóte trei directiunile, amintite mai sus; èr pentru a se poté vedé din anu in anu progresulu, care se face in acésta directiune, indetoram pre oficiile parochiale a ingrijí, cá in reportulu anualu indatinatu, pre carele lu-substerne comitetulu parochialu sinodulu parochialu ordinariu, tienendu dupa prescisele legii in lun'a lui Ianuariu a fiecarui anu se-se arete esactu activitatea desvóltata de comitetulu parochialu in decursulu anulu precedentu, — specificandu-se acea activitate

dupa cele trei categorii amintite mai susu, — cá astfeliu sinodulu parochialu, si respective obscea crestinésca din parochia se aiba cunoscintia esacta despre lucrările comitetului si si pre acésta cale se contribue comitetulu la desvoltarea semtiului de pietate si alipire alu credintiosilor catra biserica; ér pentru cá despre ceea ce se lucréza in parochia se aiba cunostintia si organele superióre, si anume protopresviteratulu si eparchi'a — acele repórte ale comitetului dimpreuna cu conclusele, ce le vor luá sínódele parochiale asupra loru se-se substérna oficiului protopresviteralu, celu multu pana la finea lunei lui Ianuariu a fiecarui anu; ér acest'a se indetorezá, cá in reportulu, pre carele lu-face comitetelor si sínódelor protopresviterale, intruninde dupa prescristele legii in lun'a lui Februariu, se faca amintire despre tóte cele efep-tuite in parochia in decursulu anului precedentu, cá astufeliu se-se póta stérni o emulatiune cât mai mare între organele nóstre din parochia intru implinirea cât mai cu succes a detorintietor, pre cari li-le impune statutulu organicu, si cá astfeliu pre calea oficiului protopresviteralu se aiba si acestu consistoriu cunoscintia cât mai esacta despre totu ceea ce se lucréza de organele nóstre in parochia si se-se póta in deplina cunoscintia de causa orientá asupra dispusetiunilor ulterióre pentru inaintarea poporului nostru credintiosu.

P. T. oficie protopresviterale vor distribuí câte unu esemplariu din cerculariulu de facia fiecarui oficiu parochialu din tractulu submanuatu, cu indetorierea cá se-lu publice comitetelor parochiale spre scire si acomodare; ér despre cele efep-tuite in acésta afacere p. t. oficiile protopresviterale ne vor reportá de odata cu reportulu despre sínódele protopresviterale ordinare, intruninde in Februariu anulu viitoriu.

Arad. din sied. cons. tien. 1/13 Octomvre 1890.

Ioanu Metiann, m. p.
Episcopulu Aradului.

Nr. 2083/1890. B

Cerculariu,

catra tóte p. t. oficie protopresviterale si parochiale de sub jurisdictiunea Consistoriului din Aradu.

Constatând Venerabilulu nostru Sinod eparchial, ca in urm'a imbunatatirilor facute in timpul mai nou, aici in centrul diecesei biserice'a nóstra a ajuns a-se ocupá tot mai mult si de conducerea poporului credintios pre tóte terenele vietii, ér spre acest scop voidnd a cunósce cât mai bine starea poporului in tóte privintiele: prin conclusulu din 13/25 Aprilie an. c. Nrul prot. 112 a avisat pre subscristul Consistoriu a procurá dela organele nóstre din parochii informatiuni esacte despre starea, in carea se gasesce astadi poporulu nostru, cá astfeliu cunoscând starea faptica a vietii lui, sé se póta combiná unu plan bine determinat de procedere si in acésta importanta afacere.

Deci pentru a satisface conclusului sinodal susprovoat, care intentionéza a veni in ajutoriul poporului nostru spre a luá un avent mai repede si mai cu succes pre tóte terenele vietii, — am formulat in adnecsul alaturat la acest cerculariu mai multe întrebări referitóre la starea religiósá morala, casnica, familiara, culturala, sociala si economica a poporului, pentru a-ni poté castigá o informatiune cât mai esacta despre starea faptica, in carea se gasesce astadi poporul, cá astfeliu se putem combiná in contielegere cu Venerabilulu nostru sinod eparchial a supra medilócelor de lipsa, prin cari am poté contribui la sanarea relelor, de cari suferé astadi poporul.

Spre scopul acesta insarcinám pre p. t. oficie protopresviterale si parochiale, cá in contielegere cu comitetele parochiale, cu invetiatorii si cu alti fruntasi si onoratori din comuna se studieze serios tóte întrebările cuprinse in adnecsul alaturat, — si apoi pre acelasi adnec se-le deplinesca esact si conscientios dupa starea faptica, in carea se gasesce poporul din comuna; apoi adnecsele astfeliu deplinite se ni-se restitué aici celu multu pana la 31. Decembrie 1890.

Arad, din siedinti'a consistoriala tienuta in 1/13 Octomvre 1890.

Ioanu Metianu, m. p.
Episcopulu Aradului.

Adnecsu

la cerculariulu consistorialu dto 1/13 Octomvre 1890.
Nru 2086.

Spre a-se poté satisface conclusului venerabilului sinodu eparchialu aradanu dto 13/25 Aprile 1890 Nru 112 p. t. oficiu parochialu din comun'a ..... se indatoréza a respunde esact si conscientios, la întrebările ce urméza:

I.

Cu privire la starea religiósá morala a poporului.

1. Cercetéza poporulu regulat sant'a biserica in Dumineci si serbatori seau nu?
2. Daca nu o cercetéza regulat, cam câte procente o cercetéza din numerulu totalu alu poporatiunei?
3. Cum o cercetéza: barbatii, cum femeile, cum tenerii si betranii? Câte procente din acesti'a umbra regulat la sant'a biserica?
4. Cum cercetéza poporulu sant'a biserica in serbatorile mari?
5. Tiene poporulu si alte serbatori afara de cele prescriste de ritualulu bisericeii, si cari sunt acelea?
6. Ce dispusetiuni s'au luat de oficiulu parochialu, seau de acest'a in contielegere cu comitetulu parochialu pentru ameliorarea frecuentatiunei bisericeii in Dumineci si in serbatori din partea poporului si cu ce succesu?
7. Cari sunt causele, pentru cari nu cercetéza credintiosii sant'a biserica, si cari ar fi mijlócele, pentru delaturarea acelor cause?

8. Cum si prin cine se executa cantările rituale in Dumineci si in serbatori? Executa tinerimea scolara cantările rituale in Dumineci si serbatori?

9. Se marturisescu, si se cumineca credintiosii in posturile mari, seau nu? Daca se marturisescu, si se cumineca, cari o facu acést'a: tenerii, seau betranii, si cari se retragu dela sant'a cuminecatura? mai departe la cei bolnavi, cand chiama casnicii pre preotu, cá se-ii impartesiésca cu sfintele taine?

10. Cum petrecu credintiosii in Dumineci si serbatori timpul afara de órele de biserică? Petrecu ei acestu timpu acasa, in familia, seau in alte locuri, si anume unde?

11. Au ómenii datin'a se lucreze in Dumineci si serbatori? Ce felu de lucruri sevêrsiescu, si cand? Sevêrsiescu ei atari lucruri dupa servitiulu divin, seau chiar si in decursulu servitiului divin?

12. Se întempla in comuna escese si crime? si daca dá, atunci ce felu de escese si crime se întempla?

13. Tienu credintiosii santele posturi regulat, seau numai in parte?

14. Cum cercetéza credintiosii sínódele si comitetetele parochiale? Aréta, si desvólta densii destul interesu facia de viéti'a constitutională-bisericesca, seau nu? si daca nu, cari sunt causele?

15. Se tienu regulat siedintiele comitetelor si sínódelelor parochiale, si daca nu, cari sunt causele?

16. Cum se administréza banii bisericesci? Sunt ei depusi in casse de pastrare, seau sunt elocati la credintiosi, seau investiti in realitáti? Ce dispusetiuni s'au luat in timpul din urma pentru asigurarea si sporirea averei bisericesci?

II.

Cu privire la viéti'a casnica familiara.

In ce stare se gasesce viéti'a familiara a credintiosilor si anume:

1. Sustienu socii unulu facia de altulu credintia conjugală, seau nu? si daca nu, cam câte casuri se ivescu la anu de rumperea credintiei conjugale, si la cari clase din poporu se ivescu astfelu de casuri, la cei seraci, seau la cei mai cu dare de mana?

2. Cari sunt causele, pentru cari se ivescu casuri de rumperea credintiei conjugale, — si anume: se întempla astfelu de casuri din motive de câscigu de bani, seau alte daruri, seau din alte indemnuri regretabile?

3. Cum se resbuna in astfelu de casuri barbatulu facia de femeia si femeia facia de barbatu?

4. Obvinu in comuna, si astfelu de casuri, cá feciele casatorite se suferu in nepasare un'a facia de alt'a rumperea credintiei conjugale?

5. Se bucura parintii de sporirea numerului membrilor familiei (de copii) seau nu?

6. Cum este reportulu dintre barbatu si femeia intru conducerea afacerilor casnice? Care dintre soci: barbatulu, seau femeia, seau amendoi in buna intie-

legere au cuvêntulu hotaritoriu intru conducerea afacerilor casnice?

7. Cu ce se chranesce poporulu din comuna (cu pane, malaiu, carne, legume, lapte, branza si altele)?

8. Pregatescu femeile pane buna, si sciu pregati bine bucatele?

9. Se fierbe in fiecare di de mancare, seau numai in dile de serbatóre si de lucru mai greu?

10. De câte ori se nutrescu credintiosii la di? Mananca ei regulat, la o anumita óra, seau nu? Mananca toti membri familiei de odata, seau dóra pre róndu.

11. Care este imbracamintea poporului? Tienu poporulu cu rigóre la portulu stremosiescu, remasu din betrani, seau a făcut in portu innoiri? Si daca da, ce felu de innoiri?

12. Sunt hainele, pre cari le pórtă poporulu, facute acasa, seau cumperate?

13. Hainele, cari se facu in casa, se facu din materii brute produse de insasi famili'a, seau din materii brute, cumperate?

14. Se-se numésca cu numele fiecare vestmentu, pre carele lu-pórtă barbatulu, femeia si pruncii, si se-se arete, cari din acele vestminte sunt facute acasa de insasi famili'a, si cari sunt cumperate pre bani si de unde? Cari sunt scumpe, si cari sunt mai eftine? Sta pretiulu, pre carele lu-da poporulu pre haine in reportu cu cascigulu seu?

15. Cum se ingrijescu parintii de crescerea pruncilor pana la timpul de scóla, si anume ii-chranescu regulat? cu ce vestminte ii-pórtă? Ingrijescu de densii, cá se fia in deplina curatienie si preste tot se dau prunciloru ingrijirile, pre cari le recere o buna educatiune?

16. Dupa ce pruncii ajung etatea de scóla, ingrijescu parintii, cá se cerceteze scól'a regulat?

17. Dupa ce esu pruncii din scóla, cu ce se ocupa in dilele de lucru si cu ce in Dumineci si serbatori? si anume:

a) Incepu ei a lucrá la economi'a, de carea se ocupa parintii, seau indeplinescu alte lucruri? Ce lucra in acésta etate pruncii, si ce lucra fetitiele?

b) In dile de serbatori si Dumineca unde-si petrecu pruncii in etatea, dupa ce iesu din scóla, cum si-petrecu, si cu ce jocuri se distragu, mai cercetéza ei in etatea acést'a din cand in cand scól'a, se mai ocupa cu cetirea si scrierea?

c) Instruéza mamele pre ficele lor in cunoscenti'a afacerilor casnice, si anume: intru a ferbe si in lucurile de mana, intru a cóse si a tiese?

18. Cari sunt datinele la contragerea casatorielor? — si anume:

a) In care etate se casatorescu feciorii, in care fetele?

b) Cum se pregatescu mirele pentru casatoria, — cum se pregatescu mirés'a, — cum se pregatescu socrii?

c) Ce zestre dau parintii feteloru? Ce avere ducu feciorii in viéti'a casnica familiara?

d) Câte dile tiene ospetiulu? cam ce suma se cheltuieste la unu ospetiu la ómenii seraci, la ómenii de mijlocu si la ómenii de frunte din comuna?

c) Este usu, cá casatorindii se faca contracte de casatoria, si daca dá, — unde le facu acestea si prin cine?

19. In casuri de morburi, cum ingrijescu casnicii de bolnavi, — aducu ei medicu seau nu? si daca dá in ce stadiu alu morbului aducu mediculu? Chiamá credintiosii in casuri de morbu pre preoti se-le sevêrsiésca tain'a santului maslu, seau alte rogatiuni, — seau nu?

20. Obvenind casuri de mórte, — cum se pregatesce corpulu celor reposati pentru inmormentare? Se scalda, seau nu? Cum, si cand se imbraca mortii?

21. Este datina a-se priveghiá mortulu? Cum, prin cine si in ce chipu se intempla priveghiulu?

22. Se tiene dupa inmormentare poména? Cam câte sume se speséza pre mancare si beutura la poména si la priveghiulu: la ómenii seraci, la ómenii de mijlocu si la ómeni de frunte din comuna?

23. Cam la câta suma se urca spesele de inmormentare, — de unde se procura cele trebuintiése la inmormentári, precum: sicriulu, luminile si altele?

24. Câte pomeni se facu dupa cei reposati in primulu anu si cand? Se tienu pomeni pentru cei reposati numai in anulu primu dupa mórte, seau si in anii urmatori? si daca dá, pana la alu câtelea anu? Ce mancári si beuturi se dau la pomeni? Cam câta suma consta o poména? Cum mergu ómenii la poména, invitati, seau neinvitati?

25. Ce se intempla cu vestmintele, remase dupa cei reposati?

26. Se facu dupa inmormentare parastase seau alte slujbe pentru cei reposati si cand se facu aceste parastase si slujbe?

27. Este usu in comuna, cá ómenii se faca testamente? Daca dá, cine face testamentele si cand se facu acelea, imediat inainte de mórte, seau pana cand ómenii sunt inca sanatosi si in putere?

III.

Cu privire la starea culturala a poporului.

1. Tramite bucuros poporulu pruncii sei la scóla, in timpulu cât tiene obligamentulu de a cercetá scól'a cuotidiana? si preste totu aréta poporulu destul interesu facia de scól'a nóstra confessionalá? ér daca nu, ce este caus'a, si ce dispusetiuni s'au luat de oficiulu si comitetulu parochialu pentru ameliorarea frecuentatiunei scolarie si cu ce succesu?

2. Câte procente din comuna sciu ceti si scrie?

3. Este intre ómenii din comuna cu cunoscintia de carte si intre cei cari n'au umblat la scóla vre o deosebire in privintí'a vietii lor religióse-morale, in privintí'a vietii casnice-familiare si in privintí'a vietii, economice? Daca dá, in ce se aréta acésta deosebire

si anume: sunt ómenii, cari au umblat la scóla, si au invetiát carte, mai religiosi, mai morali, mai capaci de a-si purtá lupt'a pentru esistintia, decât cei ce n'au umblat la scóla? ér daca nu, care este causa?

4. Este in comuna activata scól'a de repetitiune cu pruncii dela 12—15 ani? Cine tiene cu adultii prelegeri, si daca dá, ce succese s'au obtienut prin scól'a de adulti? Este acésta scóla cercetata, seau nu?

5. Daca nu este in comuna activata scól'a de repetitiune, cari sunt cauzele si pedecile, pentru cari pana acum nu s'a potut activá? Ce dispusetiuni s'au luat pentru activarea acestei scóle si cu ce succesu? Si cari ar fi mijlócele, prin cari s'ar poté activá?

6. Este in comuna desvoltat la credintiosii gustulu de cetire, si daca dá, — ce feliu de cărti cetescu? Ér daca nu, cum s'ar poté desvoltá la ómenii adulti gustulu de cetire si invetiatura?

7. Este in comuna coru de plugari? De cand este infiintiat, cine lu-conduce? Si contribuit'a corulu de plugari, de cand esista si in ce mesura la ridicarea si inaintarea stárii religióse-morale si intelectuale a poporului?

8. Sunt prunci din comuna la scólele medii: la gimnasii, scóle reale, seau civile, si la alte scóle superióre? Câti sunt de acesti'a, si cu ce se sustienu la acele scóle?

IV.

Cu privire la viéti'a sociala a poporului din comuna.

1. Cum traiescu ómenii din comuna unii cu altii, si anume: rudeniele intre sene, vecinii si cunoscuti unii cu altii?

2. Se ajuta unii pre altii in casuri de nenorociri, spre exemplu, cand se intempla focuri, seau alte pagube saru ómenii in ajutoriulu celor nenorociti, seau nu?

3. Sunt aplecati ómenii din comuna la sfádi, la nentielegeri si procese unulu in contra altui'a? Si daca dá, in ce modu se impaca aceste nentielegeri? prin cine se pórtá procesele, si cum se terminéza acele procese?

4. Ce feliu de petrceri sunt iudatinate in comuna? Unde si cand se tienu jocurile?

5. In care anu alu etàti incepu feciorii si fetele a umblá la jocuri? Cum se imbraca feciorii si fetele pentru jocu. Sunt jocurile pentru feciori si pentru fete costisitorie, si cam ce sume cheltuieste unu fecioru, seau o féta pentru a poté participá la jocu?

6. Au jocurile in form'a, si modulu, cum se practica in comuna influintia buna asupra desvoltárii tenerimei, seau dóra influintia demoralisatória? Cum s'ar poté aperá jocurile de acele influentie demoralisatórie?

V.

Cu privire la starea si desvoltarea economica a poporului.

1. Cu ce feliu de ramu de economia se ocupa poporulu din comuna? Se ocupa elu numai cu culti-

varea pamentului seau dóra si cu maiestrii si cu negotiu? Daca dá, cu ce feliu de maiestrii si cu ce feliu de negotiu se ocupa?

2. Pastréza poporul pamentulu stremosiescu, moscenitu din betrani? Seau dóra lu-vinde cu usiurintia?

3. Este poporul sérguintiosu la lueru, seau nu?

4. Cultivéza bine si rationalu pamentulu estravilanu si dupa ce sistemu de economia lucra pamentulu?

5. Cum cultivéza gradinile? Se ocupa cu cultivarea legumelor si a pomiloru? Si daca nu, cari sunt causele, pentru cari nu se ocupa cu aceste soiuri de cultura si de cascigu?

6. Se ocupa poporul cu prasirea vitelor, cu prasire de cai, vite cornute, de oi, de galitie, seau alte ramuri de economia cum sunt: albinele, vermii de metase si altele?

7. Se intempla des in comuna licitatiuni pentru detoria in contributiune, seau pentru detorii la banche, seau pre la ómeni privati, — si daca se intempla, cine cumpera in astfeliu de casuri pamenturile puse in licitatiune?

8. Sunt indetorati ómenii din comuna? si daca dá, unde si la cine? In ce forma sunt indetorati, cu cambii, seau cu obligatiuni intabulate? spre ce scopu facu datorile?

9. Este latitu in imbracaminte lucsul la poporu, la barbati, fete, seau femei? si in ce consta lucsul latitu?

10. Cum intrebuintéza credintiosii cascigulu realisatu priu lucrulu maniloru lor? Sunt densii deprinsi la crutiare, seau pradéza acelu cascigu pre beuturi seau pre lucruri, din cari nu au nici unu folosu?

11. Este latitu vitiulu betiei la poporu? Ce feliu de beuturi se beau in comuna? Beau numai barbati, seau dóra si femeile si pruncii? Daca esista acestu reu, cari aru fi mijlócele pentru sanarea lui? Ce dispušetuni si cu ce succesu s'au luat pana acum in acésta privintia?

12. Venit'a pana acum biseric'a in ajutoriu credintiosilor cu averea, seau cu sfatulu ei — intru sustinerea si inmultirea averii acelor'a, si daca dá, cum si in ce forma, cand a venit biseric'a in ajutoriu si cu ce succesu?

13. Preste tot cari ar fi mijlócele, prin cari poporul nostru s'ar poté desvoltá mai cu succesu si mai repede pre terenulu economicu!

Arad din siedinti'a consistoriului tienuta in 1/13 Octomvre 1890.

Ioanu Metianu, m. p.
Episcopul Aradului.

Apolinariu din Laodicea si Diodor din Tars. Viéti'a si activitatea lor.

In restimpulu de inflorire alu literaturii patristice, pe lângá cei trei capadocieni merita amintire dintre scrietorii contimpureni mai renumiti, in prim'a

linie episcopulu din Laodicea, Apolinariu, si cel din Tars, Diodor.

Apolinariu, filu invetiaturii presbiteru de același nume din Laodicea, spre deosebire de tatalu seu, decomunu este cunoscutu sub numirea de „celu t e n e r u.“ Elu a fost episcopu in Laodicea si amicu intimu alu parintelui ortodoxiei, Atanasie celu mare. Barbatu genialu, erudit si aparatoriu zelosu alu legii crestine in contra pagânilor, precum si a ortodoxiei in contra arianismului. Dar in combaterea apriga a arianismului, elu insusi a alunecatu si caditu in eresie. Cáci pe când in speculatiunile sale teologice asupra s. treime a ramas dreptcredincios, pe atunci in cele asupra cestiuilor cristologice se retaci, si astfeliu se facu intemeietoriul eresiei numite dupa el, apolinarism. Sustienéndu elu trichotomi'a filosofiei platonice, dupa carea fiint'a omenésca consta din spiritu $\piνεσμα$, sufletu animalicu $φωγή$ si corp $σωμα$, invetiá cu privire la mántuitorulu Christos, ca in persón'a lui loculu spiritului omenesc 'l ocupa divinitatea sa, si ca prin urmare elu nu e omu deplinu, ci o fiintia omenésca fara spiritulu rationalu. Acést'a doctrina a inceput a se latí dela an. 362 incóce, si cu tóte ca Atanasie celu mare, capadocieni si alti barbati si scrietori bisericesci 'l combatura pre Apolinariu, elu nu se abatú dela ea, ci remase statornic. Din tóte partile si de catra totí se declarase invetiatur'a lui de eresie, ba chiar si sinodul al 2-lea ecumenicu, tienutu in Constantinopolea la an. 381 inca condamnă acést'a doctrina, cu tóte aceste Apolinariu a perseveratu pe lângá eresulu seu pana la mórtea sa, carea s'a intemplat la an. 390. Ba elu lasá dupa sine si unu numeru órecare de aderenti de ai sei, cari in istori'a bisericésca sunt cunoscuti sub numirea de apolinaristi.

Elu a scrisu multe si alese opuri, cari parte s'au perdutu, parte ni s'au pestratu, dar sub numele altoru scrietori ortodocsi. Pestrarea unor'a dintre lucràrile sale avem se o multiamimu acelei impregiurari, ca fiind aceste de timpuriu recunoscute ca scrieri bune si alese, si sfindu-se ori si cine dintre contimpureni de a le folosi si citá, ca pe nisce càrti ereticesci, se atribuire ele cu nedreptulu unoru barbati renumiti si bine ortodocsi, pentru de a le dá astfeliu unu coloritu ortodoc, si de a le face prin urmare cu putintia intrarea lor in folosire comuna.

— Elu a compusu cea mai nimerita combatere a polemicului si filosofului neoplatonicu Porfirie. Dar atât scrierile anticrestine ale acestui filosof pagânu, cât si re'nfrangerea minunata a lui Apolinariu s'au perdutu. — Dintre opurile pastrate merita amintire: „Cartea despre credintia“ (*Ἡ κατὰ μέρος πίστις*) indreptata contra arieniloru. Acestu opu 'l intimpinam sub numele episcopului Grigorie Taumaturgul. Tot in contra lor, de si nu îi combate respicatu, a mai scrisu si o „respunere a credintiei séu despre s. treime“ (*Ἐκθεσις τῆς πίστεως ἡτοῦ περὶ τριάδος*). O alta scri-

ere „Despre intruparea lui Ddieu Cuvântulu“ (Περὶ τῆς σαρκώσεως τοῦ Θεοῦ Λόγου) s'a pastratu sub numele lui Atanasie celu mare, si se afla intre opurile, cari cu nedreptulu i-s'au ascrisu lui. Alte două scrieri adresate lui Dionisie Agricolanulu, precum si cartea „Despre unitatea naturei omenesci si ddiesci a lui Chr.“ (Περὶ τῆς ἐν Χριστῷ ἐνότητος τοῦ σώματος πρὸς τὴν θεότητα) provinu sub numele episcopului romanu Iuliu. In urma unu altu opu a lui „Despre treime“ (περὶ τριάδος) s'a pastratu, dar se pare ca in prelucrare, sub numele lui Iustin Martirul, si se afla intre scrierile supuse acestui parinte bisericescu. — Dupa tóte aceste se nasce acum intrebarea, ca de unde scim, ca opurile mai susatinse in fapta provinu dela Apolinariu, si ca cu nedreptulu se ascriu parintiloru si scrietoriloru amintiti? Acést'a se scie de acolo, ca cei vechi citéza mai multe locuri din diferitele opuri a lui Apolinariu, prevediute cu titlurile mai sus espuse, dar cari locuri ad literam se afla de presinte in acele opuri, cari in timpulu nostru sunt supuse parte lui Grigorie Taumaturgulu si Atanasie celu mare, parte episcopului romanu Iuliu si lui Iustin Martirul.

Asemene sórte a avutu si episcopulu contimpu-rean dela Tars, Diodor. Naintea mortii sale s'a bucuratu de renumele unui parinte ortodox si sânt, dar mai tardiu cu câteva decenii, a caditu in discreditu, din cauza, ca din scól'a lui a resaritu nestorianismulu; si astfeliu scrierile lui almintrea destulu de bune si insemnate, s'au datu uitarei si s'au perdutu.

Elu s'a nascutu pe la inceputulu secl. alu 4-lea in Antiochia, din parinti nobili. A primitu o cultura alésa si bine ingrijita in Aten'a si Antiochi'a. Aici a devenitu elu ascetu, presbiteru si invetiatoriu alu scólei teologice. In calitatea din urma a petrecutu in Antiochi'a dela mijloculu seculului alu 4-lea incóce pana la an. 378; in care an betranulu episcopu alu Antiochiei Meletie, carele avea jurisdic-tiunea asupr'a Siriei si Ciliciei, 'l inaltia pe Diodor la demnitatea de episcopu alu Tarsului, din Cilici'a. A participatu la sinodu alu 2-lea ecumenicu fiind fórte onoratu de toti; ér la an 394 a muritu. Fórte renumitu a fostu elu pentru ascés'a sa, carea erá atât de mare si de severa, încât portá numai umbr'a unui corpu omenescu. Nu mai putien insemnatu este elu atât ca invetiatoriulu lui Ioan Crisostomul, carele dupa mórtea sa i-a tienutu o panegirica frumósa, cât si a lui Teodor, carele mai tardiu a devenitu episcopu in Mopsuesti'a (Cilici'a). Meritului este inca, ca a dat si a desvoltatu mai marcat direc-tiunea carecteristica a scólei antiochene, in opozi-tiune catra cea alexandrina. Directiunea acésta, dupa cum s'a mai amintit si intr'alt locu, se manifestá mai vertosu in esplicarea literara-istorica a s. scripturi, in considerarea ei ca inspirata nu in privinti'a fiecarui cuvânt, ci numai in privinti'a in-

vetiaturei religiose-morale, in despre-tuirea filosofiei platonice si intrebuintiarea fórte rezervata a filosofiei aristotelice, si in urma in dis-tingerea prea pronunziata a naturei divine de cea umana in persón'a lui Christos.

Acestu barbatu a scrisu dupa unii 26, ér dupa altii 60 de opuri; cari in urmarea discreditarii sale s'au datu uitarei si s'au perdutu. De si a fostu mare esegetu, din scrierile sale esegetice, cari erau comentare mai la tóte cartile s. scripturi, abia ni s'au pastratu nisce fragmente ne'nsemnate. In tractatulu seu: Τίς διαφορά θεωρίας και ἀλληγορίας (Care e diferinti'a dintre teoria si alegoria?) respunde la intrebarea, ca ce deosebire e intre esplicarea literara-istorica (caci acésta o intielege el sub cuvântulu „teorica“) si intre cea alegorica; espunédu totodata si principiile sale esegetice, in opunere catra modulu de esplicare a scólei alexandrine. A mai scrisu carti dogmatice, apologetice si polemice, din cari inca s'au pastratu putiene fragmente. Cu Apolinariu a polemizatu multu, si chiar in scrierile sale indreptate in contra acestui'a se afla inceputulu obscuru alu nestorianismulu. Dela elu a mai remasu si unu opu „Despre duchul sânt, precum si cartea „Despre ursita“ (fatum) (Περὶ εἰμαρμένης), in carea demustra esistinti'a lui Ddieu cu ajutoriulu argumentului cosmologicu. In urma se trage la indoieála autentia scrierii „Despre economia“ (Περὶ οἰκονομίας); in carea, daca ar fi autentica, néga eternitatea pedepseloru si obinurilor iadului, sustienédu, ca dreptatea lui Ddieu se va biruí prin indurarea lui.

Dr. Tr. Puticiu.

Credinti'a speranti'a si amórea.

Credinti'a e radia vie, ce lucesce ne'ncetatu
Si ne-arata calea drépta la ceresculu imperatu.
Nu se'nsiéla nici nu-si perde tint'a celu ce va plecá
Pe-asta cale, luminata de drépta credinti'a sa;

Ér speranti'a: e balsamulu sufletului celu ranitu,
Este scutulu adapostulu pribeagului ostenitu
E isvorulu ce stampara setea celui insetatu
Este foculu ce 'ncaldiesce peptulu celui desperatu.

Cu a mórea se 'ncununa acestea doue puteri
Cine tóte le nutresce 'lu conducu de-a drept in ceriu,
Si ce-a crediutu, acum va sci, ce-a speratu va dobandi
Celu ce astea in viétia a sciutu a le pazi.

Crede dara si speréza crestine — pan vei traí
Si invétia, cu'nfocare pe tot omulu a iubi
Caci acestea trei te-or duce si la ceriu te-or innaltia
Unde vei trai cu Domnul intru'nparati'a s'a.

D. Voniga,
candid. la prectia.

D I V E R S E.

* *Despre santirea bisericeii* nou zidite din Balintiu in protopresviteratulu Belintiuului corespondentulu nostru din acele pârti ne scrie urmatóarele:

Duminec'a trecuta Pré Santi'a S'a parintele Episcopu Ioan Metianu in calatóri'a spre Balintiu cu incepere dela Topolovetiu si pana la Balintiu si inapoi fû intempinat de poporulu credintiosu din tóte comunele, prin cari a trecut cu cea mai mare caldura, si cu o solemnitata, carea abia s'a vediut vre odata in aceste pârti.

La gar'a din Topolovétiuulu-mare P. S. S. fû intempinat de catra poporulu din numit'a comuna in frunte cu preotulu nostru de acolo Nicolau Martinoviciu, carele prin unu frumosu discursu dete espressiune bucuriei poporului de a vedé de nou pre Archiereulu seu in acele pârti; ér corulu de plugari intonà cantarea „multi ani.“ P. S. S. multiemind pentru bun'a primire implorà binecuventarea Ceriului asupra poporului seu.

La gar'a din Belintiu P. S. S. fû intempinat si bineventatu de multime de poporu in frunte cu parintele protopresviteru Georgiu Cretianescu.

Rela Belintiu P. S. S. trecù prin comunele Costeiu, si Peru spre Balintiu, intempinat fiind si bineventat in totu loculu de poporu cu multa bucuria si iubire, cu salvi de trasuri si banderii de calareti.

La hotariulu comunei Balintiu P. S. S. fû intempinat de unu frumosu banderiu de calareti; ér in comuna fû asceptat de clerulu si poporulu credintiosu in numeru mare inaintea bisericeii nou zidite.

Pré Santi'a S'a intrand in biserica sevêrsi mai antaiu actulu santirei cu solemnitata indatinata ér dupa aceea sant'a liturgia, — asistatu de parintele protopresviteru Georgiu Cretianescu, de preotii: Ros'a din Leucusiesci, ambii preoti Lazarescu din Gruin, Mateiu din Bar'a, Martinoviciu din Topolovetiu, Capitan din Secasiu, Caprariu din Belintiu, Ioanesiu din Fadimacu, protodiaconulu Ignatiu Pap si ierodiaconulu Dr. Traian Puticiu.

La finea santei liturgii P. S. S. tienù poporului o cuventare instructiva.

Cantàrile rituale le esecutà corulu din Chisetêu sub conducerea parintelui Lucian Sietetian.

Le rentórcerea din Balintiu P. S. S. cercetà bisericea si scól'a din Costeiu, tienend si aici poporului adunatu in numeru mare o cuventare instructiva.

In fine notezu ca trecend P. S. S. prin Silh'a fû intempinatu si bineventat si aci de multime de poporu.

Se dea Ddieu, cá santele rogatiuni ridicate si la acésta ocazione de P. S. S. se fia jertfa bine primita inaintea Tronului cerescu; ér frumósele invetieturi impartecite de P. S. S. poporului se afe deplin resunet in modulu de gandire si viétia alu credintiosilor sei.

* *Alegere de invetiatoriu in Aradu.* Duminec'a s'a efeptuit prin sinodulu parochialu din Aradu sub presidiulu parintelui protopresviteru Moise Bocsian alegerea de invetiatoriu la scól'a confessionala romana ortodocsa de nou zidita in suburbiulu Pernéva de

aici, — alegendu-se de invetiatoriu dlu Nicolau Stefu, invetiatoriu in Cuvin. Alegerea a decursu in cea mai buna ordine; si astfelu constatàm de nou si din acestu casu ca poporulu nostru progreséza intru punerea in aplicare a dispusetiunilor statutului organicu.

C o n c u r s e.

Pentru distribuirea a unui, eventualu dóne stipendiu de câte 200 fl din fundatiunea „Elen'a Ghiba-Birt'a.“ se escrie concursu pana in 1 Dec. st. n. a. c.

In sensulu testamentului, la acestu stipendiu, au dreptulu a recurge numai tineri cari studiéza cu succesu bunu la vre-o scól'a publica, si suntu de religiunea gr. or. si de nationalitate romana séu gréca, din comitatele: Arad, Bihoru, Bichisiu si Cianadu, si ai caroru parinti n'ar fi in stare a-i sustiené la studii.

Rudenile fericitei fundatóre voru avea preferintia.

Recurentii au a-si inaintá subscrisului, petitiunile lor, prevediute cu recerutele dovedi, pana la terminulu mai susu aretatu.

Aradu, 21 Oct. v. 1890.

Ioanu Metianu, m. p.

Episcopulu Aradului,
cá pres. comitetului fundationalu.

—□—

Conformu ordinatiunilor Ven. Consistoriu eparch. de dto 27 Noemvre 1889 Nr. 4841 si de dto 23 Iuliu (4 Augustu) 1890 Nr. 3014 pentru ocuparea statiunei de invetiatóre dela scól'a gr. or. rom. de fete din comun'a Chitighaz (Kétegyháza, comit. Békés) prin acést'a se escrie concursu cu terminu de alegere pe Duminec'a din 4/16 Noemvre st. v. 1890.

Emolumintele sunt: 1) Salariu banalu 250 fl. v. a. solvindi in rate trei lunarie. 2) 5 stângeni metrice de lemne din cari se va incaldi si scól'a. 3) Cuartiru liberu cu óue chilli, camara, cuina si gradina de legumi.

4) 16 fl v. a. cá spese pentru conferintiele invetiatoresci. Despre familiet se va ingriji comun'a bisericeasca respective epitropi'a scolara.

Doritórele de a ocupá acestu postu, pre langa producerea testimoniului de cualificatiune si a essamenului din limb'a maghiara, trebe se mai produca si atestate de conduita dela comit. paroch. si artisti'a comunala unde a fungatu pana aci.

Recursele instruite conform prescrielorulu statutului organicu si adressate comit. paroch. din Chitighaz, sunt a-se trimite pana in 1 Noembre st. v. a. c. Magnf. Dnu protopopu si inspect. cerc. de scóle Petru Chirilescu in Chitighaz (Kétegyháza) avênd recurentele si pana la alegere a-se presentá in vre'o Dumineca séu serbatóre la sant'a biserica spre a-se aretá poporului. Se observa ca alésa numai dupa unu anu de proba, conveninda se va intari definitivu.

Chitighaz, din siedinti'a comit. paroch. tenuta la 23 Septemvre st. v. 1890.

Vasilii Belesiu, m. p.
pres. comit. par.

Stefan Dolga, m. p.
not. com. par.

Cu scirea mea: PETRU CHIRILESCU, m. p. insp. scolariu.

—□—

Se escrie concurs pentru indeplinirea definitiva a parochiei vacante de clasa prima din comun'a Calacea, comitatulu si protopresviteratulu Timisiorii cu terminu de alegere pe 11 Noemvrie 1890. st. v.

Emolumintele sunt una sesiune de pamentu aratoriu de clasa prima clasificatu cu 30 jugere in pretiu de 500 fl. v. a.

Sub titlu de venitu stolariu, dela botezuri cununii inmormantari, santirea caselor de 2 ori in anu 180 fl. v. a. alte venite sigure 20 fl.

Birulu este a-se incasá in urmatoriu modu: dupa una sesiune de pamentu 90 litre grau, dupa $\frac{1}{2}$ sesiune 45 litre, la $\frac{1}{4}$ sesiune 22 $\frac{1}{2}$ litre, la $\frac{1}{8}$ 15 litre, éra dela zileri cu easa 10 litre grâu, care computându-se in bani aduce o suma de 155 fl.

Venitulu totalu este 855 fl. v. a.

Cei ce dorescu a competá la acésta parochie de clas'a prima, au a documentá, cá sunt romani gr. or. de nascere, cá au absolvatu 8 clase gimnasiale si au depus maturitatea.

Recurentii voru inaintá recursele lor bine ajustate si adresate comitetului parochialu Multu Onoratului Domnu Petru Anc'a administratoru protopopescu alu Timisiorii in Maerile Timisiorii, avendu densii a-se presentá subu durat'a publicarei concursului in sant'a biserica din Calacea spre a-si aretá desteritatea in oratori'a bisericésca si cantarile rituale.

Calacea in 18 Septemvrie 1890.

Emeric Dimitrescu, m. p.   *Arcadie Dimitrescu, m. p.*
presedinte com. par.   not. com.

In contielegere cu mine: PETRU ANC'A, m. p. administr. protopopescu.

—□—

Pentru deplinirea parochiei vacante de clas'a a III. din comun'a Sarandu, protopresbiteratulu Pestesiuului, se escrie concursu cu terminu de 30. do dile dela prim'a publicare.

Emolumintele sunt:

1. Birulu preotiescu dela 100. numere de case câte una vica cucuruzu sfarmatu
2. pamantulu parochialu 20. jugere de clas'a prima
3. Casa parochiala cu gradina.
4. Unu intravilanu separatu in pretiu de 20 fl. la anu.
5. Stólele usuate 60 fl. v. a. tóte acestea compute in bani dau suma de 400 fl. v. a. — Se obsérva ca in casu candu alegendulu preotu nu aru fi satisfacutu cu venitulu din cele enarate mai sus, comitetulu parochialu se obliga a solvi in numerariu cele 400 fl. v. a. in trei rate lunarie.

Recurentii voru avea a-si subserne petitiunile loru instruite conformu preserisloru statutului organicu si regulamentului pentru parochii adresate comitetului parochialu subserisului in Lugasiulu de sus p. u. Élesd pana la terminulu sus indicatu, — si a-se presentá in vre-o dumineca ori sarbatóre in S. biserica din Sarandu pentru de a-si aretá desteritatea in cele preotiesci.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu TEODORU FILIPU, m. p. protop.

—□—

Pentru vacant'a parochia inbinata cu postulu invetiatorescu din M.-Seic, in protopresviteratulu Beliu, se escrie concursu cu terminulu de alegere pe 28 Octomvre, v. a. c.

Dotatiunea preotiesca:

- 1) Birulu câte o messura dela casa, 95 case 90 fl.
- 2) Pamenturi aratóre si fenatie de 14 cubule de semenatura, à 7 fl. 98 fl.

3) Stólele indatinate pentru inmormentari cununii si botezu 90 fl.

4) Dela tóta cas'a o di de lucru a 40 cr. 35 fl.
Dotatiunea preotiesca 313 fl.

II. Dotatiunea invetiatoresca.

- 1) Salariulu invetiatorescu in bani 16 fl.
- 2) 12 cubule de bucate 48 fl.
- 3) 8 stangeni de lemne din care are a-se incaldi si scóla 16 fl.
- 4) 95 portii de fen à 10 cr. 9 fl.

Dotatiunea 89 fl. — Dotatiunea preotiesca 313 fl.
Dotatiunea invetiatoresca 89 fl. De totu 402 fl.

Recurentii au a-si substerne petitulu instruitu cu documentele necesarie si adresat comitetului parochialu din M.-Seic, la subsemnatulu protopresbiteru in Ucuris (Ökrös) pana la terminulu sus indicatu.

Pentru comitetulu parochialu: PETRU SUCIU, m. p. protopresviteru.

—□—

Prin Inaltulu decisu consistorialu dto 18/30 Augustu a. c. Nro 3485. declarendu-se de vacanta statiunea invetiatoresca dela scól'a rom. gr. or. din Ususeu, pentru indeplinirea acestei statii se escrie concursu cu terminu de 30 de dile dela prim'a publicare in fói'a „Biserica si Scól'a“.

Emolumintele anuali sunt:

- 1) Salariulu in bani gat'a 147 fl 80 cr.
Pentru familiarulu scólei 12 fl.
Pentru scripturistica 5 fl.
- 2) Doue-spredece sinici de grâu si doue-prediece de cucuruzu.
- 3) Patru lantie de pamentu.
- 4) Doue-spredece orgii de lemne din care are a se incaldi si scól'a.
- 5) Cuartiru liberu cu gradina de unu lantiu.

Se obsérva ca conformu decisului comitetului parochialu aprobatu prin Venerabilulu Consistoriu diecesan prin decisulu dto 18/30 Augustu a. c. Nr. 3485. alegendulu invetiatoriu, din salariulu anualu specificatu aci este indetoratu a dá deficientulu invetiatoriu George Neagu pana acest'a va fi in viatia anualu: 50 fl. bani, 4 sinici grâu, 4 sinici cucuruzu si 3 orgii de lemne.

Doritorii de a ocupá acésta statiune sunt avisati, cá recursele ajustate conform preserisloru legei, si adresate comitetului parochialu din Ususeu, se le subserna subserisului inspectoru scolaru in B.-Lippa pana la terminulu sus indicat; precum, si a se presentá in vre'o Dumineca seu sarbatóre in Sta biserica din Ususeu spre a 'si aratá desteritatea in cantare si tipicu.

Se notéza ca acei recurenti cari prelanga cualificatiunea preserisa prin lege, eventualu vor potea dovedi ca au si desteritatea in infintiarea de coru vocalu vor avea preferintia.

Ususeu in 1/13 Octomvre 1890.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu mine: VOICU HAMSEA, m. p. protopresviteru inspect. scol.

—□—